

John Wood & Son Ltd Captain Grant Virginia Cigarettes

Captain **GRANT**

De Engelse tabaksproducent John Wood, opgericht in 1837, begon midden vijftiger jaren vanuit een vestiging in Dordrecht de Nederlandse markt te bewerken. Als ondersteuning daarvoor werden vier albums uitgegeven. Sigarettenfabrikant Van Kerckhof had voor zijn Olympische album Helsinki 1952 een handige en goedkope manier bedacht om hoogwaardige plaatjes in de kartonnen pakjes sigaretten te doen. Ze werden afgedrukt op de witte achterkant van de binnenschuifjes en moesten daar uitgeknipt worden. United Tobacco Agencies nam dat in 1955 over voor de Full Speed autoalbums die een rage werden onder de jeugd. De dikke kartonnen "sigarettenplaatjes" werden een begrip. John Wood volgt in 1956 dit voorbeeld bij de introductie van de Captain Grant sigaretten op de Nederlandse markt. Als tegenhanger voor de Full Speed plaatjes komt John Wood met schepenplaatjes. Dat werd mogelijk doordat scheepvaartpublicist en tekenaar Frans Naerebout, die tot 1955 aan de Hooimeijer albums werkte, in conflict was gekomen met zijn opdrachtgever over de onheuse behandeling (zie verder bij Hooimeijer). Frans Naerebout gaat direct aan de slag met het schilderen van schepen voor John Wood, die op 25 oktober 1956 van start gaat met een advertentiecampagne in de dagbladen:

Nieuw: Captain Grant begint zijn zegetocht !

Een prachtig album is in de maak.

Voor de drie schepenalbums van Hooimeijer heeft Naerebout ook de teksten geschreven. Voor de Captain Grant albums wordt een andere auteur aangetrokken, Gerard Bovens, een autoriteit op scheepvaartgebied die in 1955-1956 twee omvangrijke boeken heeft gepubliceerd over de tankvaart en over de lijnvaart.

Het eerste album, "Van zee tot zee" verschijnt begin 1957. Net als de Full Speed albums is het gekartonneerd met dik achterplat en dun voorplat, gebonden met een plastic spiraal, echter niet oblong maar staand in kwarto formaat (23 x 30 cm). De volgende delen houden deze uitvoering zodat de reeks een goed geheel vormt.

Dit eerste album heeft het forse aantal van 180 plaatjes. Het behandelt in vogelvlucht het hele terrein van de scheepvaart in al zijn vormen, van passagiersvaart

tot de marine en daarnaast nog een hoofdstuk schipbreuk. Bij het vormgeven van dit album was kennelijk niet gedacht aan meerdere delen, en het voorwoord van het tweede album geeft dat ook aan.

Van Boven toont zich direct als een gepassioneerd schrijver, die meer dan Naerebout geïnteresseerd is in het hele gebeuren van de scheepvaart in al zijn vormen dan in de techniek. Hij begint elk onderdeel met een historisch citaat. Anders dan de plaatjes, die allemaal een schip tonen, zouden doen vermoeden vertelt hij breeduit over de zeevaart waarbij slechts zijdelings verwezen wordt naar een plaatje. Illustratief is bijvoorbeeld hoe het er vroeger aan toeging bij de behandeling van de (verschillende klassen van) passagiers. Een citaat:

De service aan boord van het moderne passagiersschip is boven alle lof verheven. Ook dit was vroeger anders. „De interessantste dag”, schrijft een „luxe” passagier uit 1848, die – toppunt van comfort! – „een hut bij de basaanmast had”, „was die waarop de rantsoenen aan de tussendeckspassagiers werden uitgedeeld.“ De eerste stuurman deed dit, met de weegschaal in de hand, hoogst persoonlijk. Voor deze gelegenheid werd het grootluik geopend en hoofden van families kwamen daaruit te voorschijn om hun deel en dat van hun vrouwen en kinderen in ontvangst te nemen. Vuile sjaals, schorten, slaapmutsen en soortgelijke zaken dienden dan om het gezouten vlees, de thee, mosterd, peper, azijn, brood en rijst in weg te dragen, niet echter dan nadat men het waardevolle advies had opgevolgd „de kledingstukken eerst maar even uit te schudden”

Het tweede album “Op de lange deining” met weer 180 plaatjes verschijnt prompt een jaar later. Op de achterkant van de plaatjes zegt het bedrijf nu: “Captain Grant voert het bevel over een vloot van 360 beroemde schepen”. Ruim anderhalf jaar later verschijnt het derde album “Havens achter de kim”. De plaatjes in dit album zijn minder sterk gericht op de schepen en wat meer op de scheepvaart. Ze laten zoals de titel al suggereert meer havens, havenwerken en steden zien. De mindere populariteit van de schepenplaatjes, die meer aansloegen bij de vaders dan bij de jongens, begint zich te wreken. Dit album krijgt nog maar 126 plaatjes.

Twee jaar later (1961) verschijnt het vierde en laatste album, “Van stoom tot atoom”, met de focus op de ontwikkeling van het schip. Dit album heeft het opmerkelijke “klassieke” aantal van 144 plaatjes.

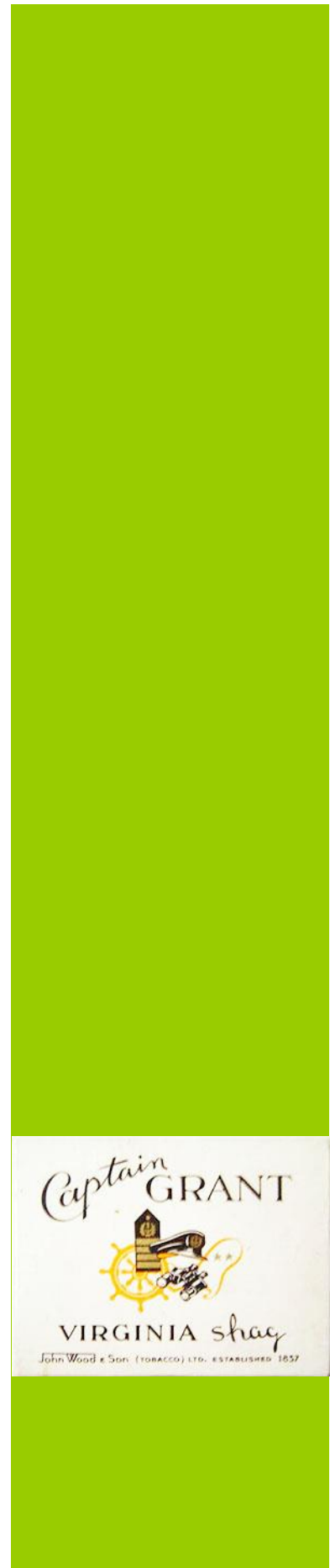

Zoals bij veel merken werden Captain Grant sigaretten verkocht in kartonnen schuifdoosjes van 20 stuks en in papieren pakjes van 10 stuks. Op de papieren wikkel was ook een plaatje afgedrukt dat uitgeknipt kon worden. De achterkant van deze dunne plaatjes is de voorkant van het sigarettenpakje. Het nummer en de titel van het plaatje zijn onder de afbeelding gedrukt.

Captain Grant shag werd geleverd in platte kartonnen doosjes zoals van sigaartjes. Vanaf de tweede serie werden ook plaatjes afgedrukt op de papieren wikkel in het doosje, met dezelfde opdruk op de achterkant als in de sigarettendoosjes. De wikkels hadden een rug van cellofaan die zich moeilijk laat verwijderen. Als de plaatjes met de cellofaanrug zijn ingeplakt laat de plak gemakkelijk los.

Bij de vierde en laatste serie zijn de kartonnen uitknipplaatjes vervangen door losse plaatjes van stijf papier die in de doosjes werden bijgevoegd.

Midden zestiger jaren lost John Wood op in de British-American Tobacco Corporation (BATCO) en verdwijnt Captain Grant van de markt.

JOWO01

Van zee tot zee

Van Zee tot Zee. Door G.A.J. Bovens – illustraties G.J. Frans Naerebout. Uitgave van John Wood & Son Ltd. Captain Grant Virginia Cigarettes. (1957)

68 pagina's vanaf het titelblad met 180 "sigarettenplaatjes" om in te plakken.

Prijs f. 1,95 in de winkel en per post. Negen drukken

Kenmerken

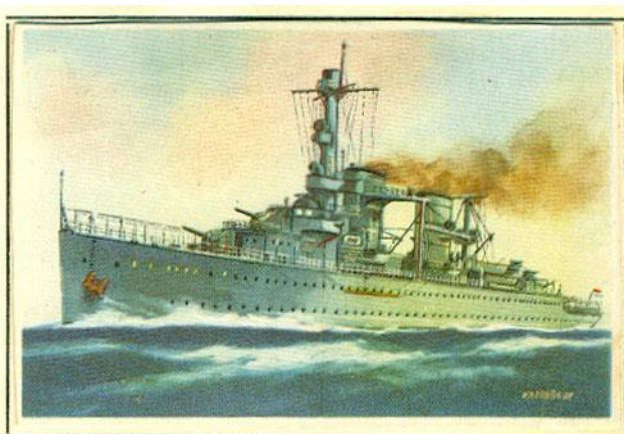
De algemene kenmerken van deze albums zijn gegeven in de inleiding. Gekartonneerd kwartaalalbum (23 x 30 cm papiermaat) met dik achterplat en dun voorplat, gebonden met een plastic spiraal. Op de achterzijde is het embleem van een kapitein en een stuurrad afgebeeld, zoals op de sigarettenpakjes (zie bovenaan de inleiding).

Na de titelpagina, inhoud en voorwoord begint de tekst op pagina 4 met een inleiding. Daarna volgen 7 hoofdstukken met titel, waarin de diverse soorten scheepvaart naar voren komen, afgesloten met een silhouet-tekening. De tekst staat steeds op de linkerpagina en de rechterpagina is voor 6 plaatjes van een schip met onder elk plaatje een blokje met de naam en details. De tekst is gezet in twee kolommen. Achterin volgen nog

overzichten van de vloten van scheepvaartlanden en van Nederlandse rederijen, recordreizen van 1840 tot en met 1952, zeevaarttermen, en tenslotte de lijst van de plaatjes in alfabetische volgorde.

De plaatjes (alleen liggende) worden ingeplakt in een kader. De afbeelding beslaat 75 x 50 mm. Het kader is ruim genoeg om een witrand rond de afbeelding toe te laten. Alle afbeeldingen zijn van een schip in de vaart. De meeste zijn zichtbaar gesigneerd **NAEREBOUT**. Wat bijzonder opvalt na het laatste scheepvaartalbum van Hooimeijer is, dat Naerebout de vrije stijl die hem in conflict bracht met de opdrachtgever hier niet vertoont. Alle plaatjes zijn weer "loepzuiver" – strak en gedetailleerd – zoals bij de eerste albums van Hooimeijer.

De plaatjes in dit album zijn doorlopend genummerd 1 – 180. Op de achterkant staat dezelfde informatie als onder het plaatje in het album, met de naam van het album en informatie over de verkrijgbaarheid (niet op de papieren sigarettenpakjes).

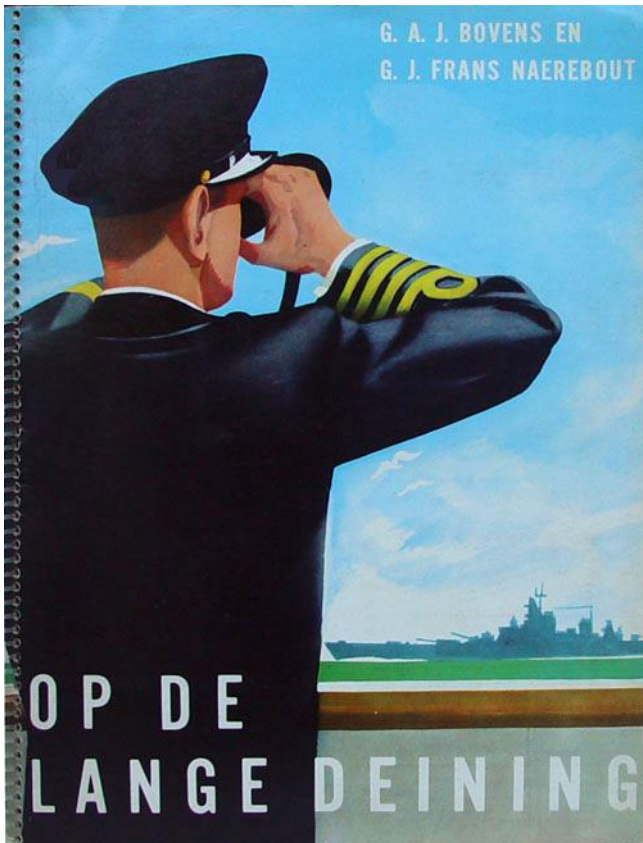
No. 180. JAVA,

Ned. kruiser, 6670 ton waterverplaatsing, gebouwd Kon. Mij. „De Schelde”, Vlissingen, 1925, 72.000 p.k., (turbines, 2 schroeven), 30 mijl; bem. 504. Bewapening 10 kanonnen à 15 cm, 6 à 4 cm en 4 luchtdoelkanonnen. Verloren gegaan in de slag in de Java Zee.

Inhoud

Dit album doorloopt de gehele scheepvaart in 7 onderdelen: passagiersvaart, lijnschepen en wilde vaart, tankers en ertsschepen, kustvaart, werkschepen (slepers e.d.), strandingen, en de marine. Bovens geeft op alle terreinen gigantisch veel informatie, doorspekt met verhalen, zoals een verslag van de moeilijke reis van twee Nederlandse slepers met een beschadigd schip van Australië naar huis, die bijna een hele pagina beslaat. Ook dramatische verhalen worden verteld, zoals van de Engelse veerboot Berlin die op 21 februari 1907 ten onder ging voor Hoek van Holland. Slechts 15 van de 156 opvarenden konden gered worden, waarbij Prins Hendrik zich bij de bergers voegde. De spoorwegen verkochten 52.000 treinkaartjes naar Hoek van Holland aan de kijkers.

Naerebout heeft het laatste plaatje gereserveerd voor een schip dat ten onder ging in de slag in de Javazee, waarvan hij in 1946 een weergaloos beeldverslag publiceerde getiteld "Ik val aan, volg mij ... is ons symbool geworden".

JOWO02

Op de lange deining

Op de lange deining. Door G.A.J. Bovens – illustraties G.J. Frans Naerebout. Uitgave van John Wood & Son Ltd. Captain Grant Virginia Cigarettes. (1958)

69 pagina's vanaf het titelblad met 180 "sigarettenplaatjes" om in te plakken.

Prijs f. 1,95 in de winkel en per post. Zeven drukken.

John Wood begon in de herfst 1957 te adverteren in de geïllustreerde bladen met "de tweede serie, Op de lange deining". Het album kwam begin 1958 uit.

Kenmerken

De algemene kenmerken van deze albums zijn gegeven in de inleiding. Gekartonneerd kwartaalalbum (23 x 30 cm papiermaat) met dik achterplat en dun voorplat, gebonden met een plastic spiraal. Op de achterzijde zijn 54 vlaggen afgebeeld van Nederlandse schepen en 12 van buitenlandse.

Na de titelpagina, inhoud en voorwoord begint de tekst weer op pagina 4. Ook dit album telt 7 hoofdstukken met titel, waar mogelijk afgesloten met een silhouet-tekening. De tekst staat steeds op de linkerpagina en de rechterpagina is voor 6 plaatjes van een schip met

onder elk plaatje een blokje met de naam en details. De tekst is gezet in twee kolommen. Achterin volgen nog overzichten van oorlogsschepen met de naam De Ruyter en de naam De Zeven Provinciën, twee pagina's topografische kaarten met zeeroutes, en tenslotte de lijst van de plaatjes in alfabetische volgorde.

Bij deze tweede serie is een nieuwe soort plaatjes toegevoegd, van papieren omslagen uit de shagdoosjes die slecht blijven plakken als de cellofaan achterkant niet verwijderd is. Daarop is een foutje gemaakt; achterop de sigarettenplaatjes staat dat CAPTAIN GRANT nu het bevel voert over een vloot van 360 beroemde schepen, maar op de shagplaatjes is 180 blijven staan. De plaatjes zijn even groot en op dezelfde wijze vormgegeven als de eerste serie. Alle afbeeldingen zijn weer van een schip in de vaart.

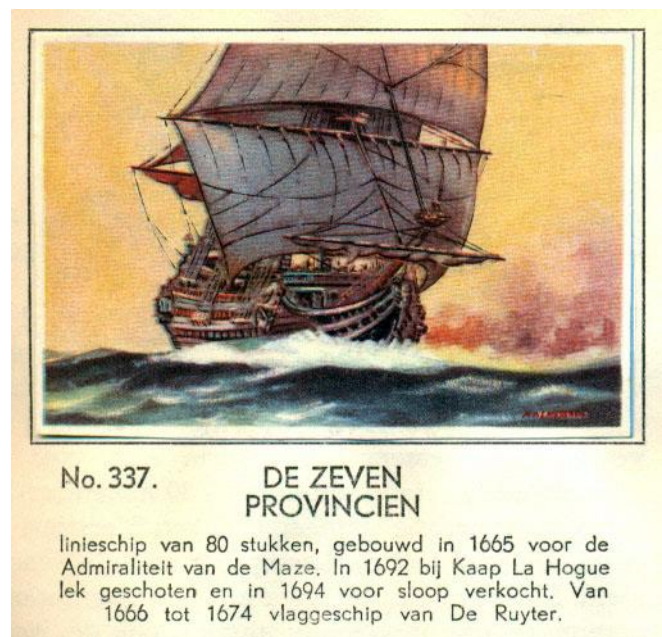
De plaatjes in dit album zijn doorlopend genummerd 181 – 360. Op de achterkant staat dezelfde informatie als onder het plaatje in het album, met de naam van het album en informatie over de verkrijgbaarheid (niet op de papieren sigarettenpakjes).

Inhoud

Dit album doorloopt dezelfde hoofddelen als het eerste, de passagiersvaart, werkschepen, tankers, de kustvaart, sleepers – loodsboten – vissers e.d., en oorlogsschepen. Bovens voegt veel informatie toe aan de grote lijnen van het eerste album. Het eerste hoofdstuk is helemaal gewijd aan de schepen van de grote Nederlandse lijnvaartmaatschappijen H.A.L. (Holland Amerika Lijn) en de Rotterdamsche Lloyd (Indiëvaart). Bij de tankers speelt Nederland geen rol. Bij de sleepers en de vissers staat Nederland natuurlijk voorop.

Het hoofdstuk marine gaat weer helemaal over de (vernieuwde) Nederlandse oorlogsvloot. Hierbij krijgen we tweemaal een Zeven Provinciën te zien, het 17^e eeuwse vlaggenschip van De Ruyter en de 20^e eeuwse kruiser gebouwd in 1953.

Het laatste hoofdstuk gaat specifiek over de grote scheepvaartkanalen, het Suezkanaal, het Panamakanaal, het Kielerkanaal en een nieuwe vaarweg in Noord-Amerika de St. Lawrence Seaway die in 1959 gereed moet komen.

JOWO03

Havens achter de kim

Havens achter de kim. Door G.A.J. Bovens – illustraties G.J. Frans Naerebout. Uitgave van John Wood & Son Ltd. (eind 1959)

70 pagina's vanaf het titelblad met 126 "sigarettenplaatjes" om in te plakken.

Prijs f. 1,95 in de winkel en per post.

Kenmerken

Gekartonneerd kwartoalbum (23 x 30 cm papiermaat) met dik achterplat en dun voorplat, gebonden met een plastic spiraal. Op de achterzijde staan 88 staatsvlaggen. Na titelpagina, inhoud en voorwoord begint de tekst weer op pagina 4. Dit album telt slechts 5 hoofdstukken. Achterin volgen nog een pagina over een nieuw Nederlands schip dat in september 1959 in de vaart is gekomen, overzichten van afstanden en scheepsbewegingen, en de lijst van de plaatjes.

Buiten deze uiterlijke kenmerken verschilt dit album aanzienlijk van de twee voorgaande. De plaatjes zijn niet meer op aparte pagina's opgenomen, maar boven en onderaan in de tekstkolommen geplaatst of beslaan met drieën een hele kolom. Daarbij is vaak een zwarte ondergrond gebruikt als "steunkleur", wat in de vijftiger jaren in de mode is gekomen (zie bijvoorbeeld Hooimeijer).

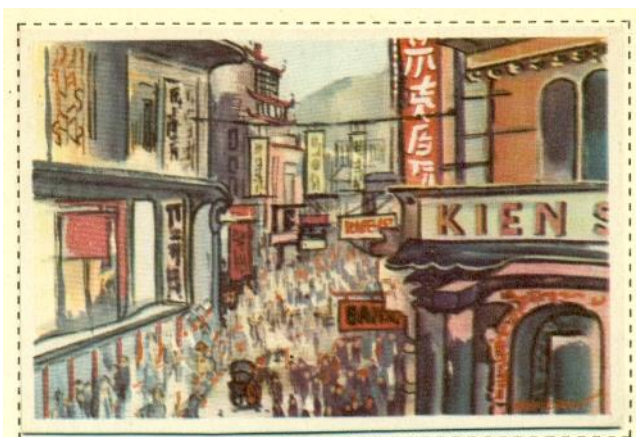
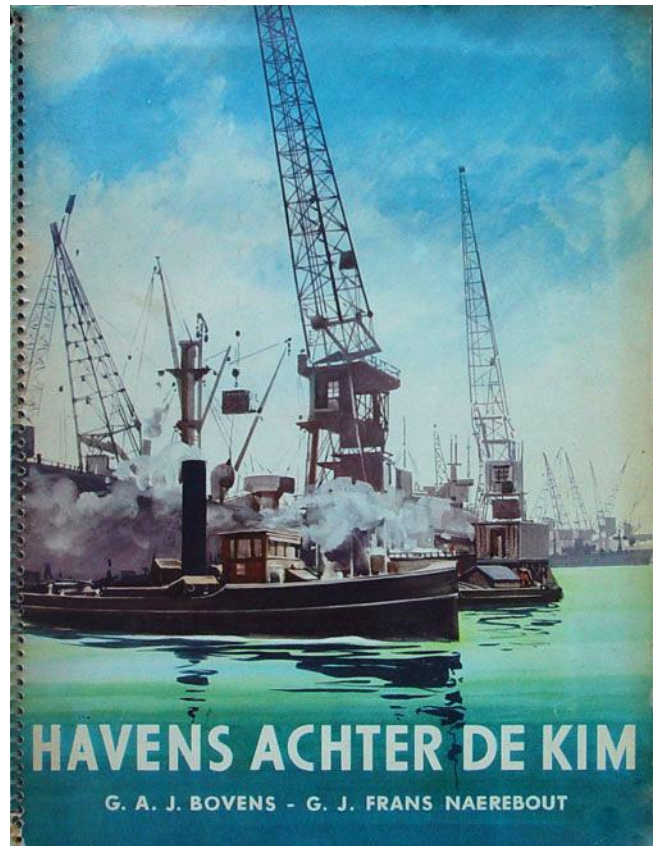
De plaatjes zijn niet meer puur weergaves van een schip, maar laten veel meer de havens en bedrijvigheid en de havensteden zien. Daarnaast zijn een groot aantal pentekeningen opgenomen. Hierdoor is de hoeveelheid tekst toch niet veel groter dan in de voorgaande albums met 180 plaatjes. De onderschriften bij de plaatjes zijn nu uiteraard ook anders van aard.

Net als bij het laatste album van Hooimeijer dat meer over de havens en omgeving ging, gaat Naerebout hier veel vrijer te werk dan bij de nauwgezette scheepsplaatjes.

De plaatjes in dit album zijn doorlopend genummerd 1 – 126 met toevoeging III. Op de achterkant staat het nummer en de titel en informatie over de verkrijgbaarheid van de twee laatste albums. Bij dit album komen "kant en klare" kartonnen plaatjes met groene achteropdruk voor, die als reclame uitgedeeld zijn.

Inhoud

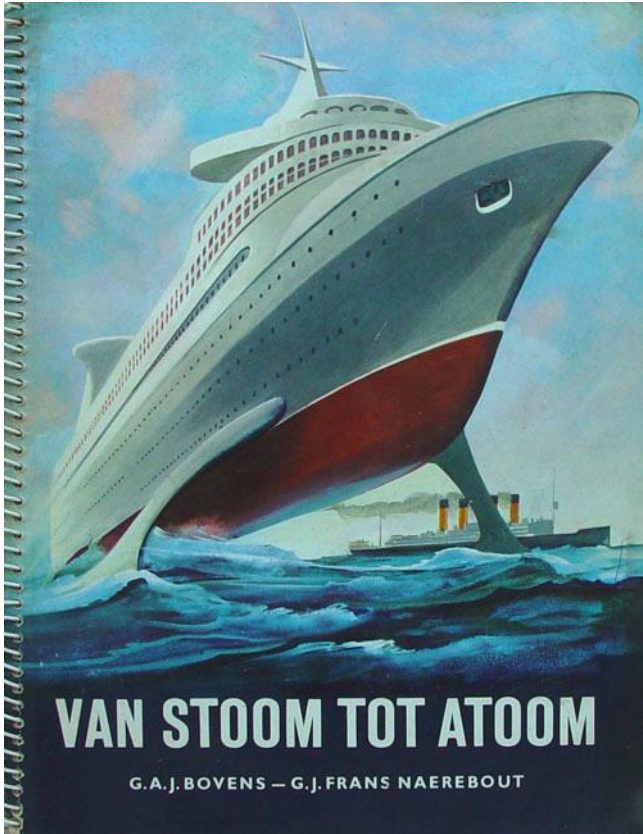
In dit album betoont Bovens zich veel meer een verteller. Hij laat het hele album een kapitein aan het woord die uitvoerig vertelt over een reis rond de hele wereld, waarvan de routekaart is afgebeeld op pagina 68. De kapitein begint wat merkwaardig met 14 pagina's lang uit te weiden over Europese havens, voordat hij eindelijk op weg is.

Grote mensenmenigten, spandoeken met Chinese lettertekens en pagode-achtige torentjes geven de straten van Hóng Kong een typisch oosterse sfeer.

„Met al die havens ben ik een heel eind van mijn koers afgeweken voordat ik nog goed en wel uit Rotterdam betrokken was”, lachte de kapitein.

„Maar goed, we vertrokken dan uit Rotterdam op weg naar Bremen. Kalmpjes zakten we de Waterweg af naar zee en buiten de Hoek ontscheepten we de loods. Het was goed weer en dus hadden we de laadbomen op laten staan; de afstand is maar 325 zeemijl en dat is dus voor onze „Texel”, die 15 mijl per uur loopt, maar één dag stomen. De derde stuurman had de wacht en terwijl hij buiten op de brug de zaak in de gaten hield zette ik in de kaartenkamer een koerslijn in de kaart, die ons rond de Waddeneilanden langs de daar geplaatste vuurschepen naar de mond van de Weser zou brengen. Het was een heldere avond en aan stuurboord zagen we de lichten van een heel stel vuurtorens. Het was ook wat de zeelui noemen „druk op straat”

JOWO04

Van stoom tot atoom

Van stoom tot atoom. Door G.A.J. Bovens – illustraties G.J. Frans Naerebout. Uitgegeven door John Wood & Son 'Tobacco' Ltd. (1961)

68 pagina's vanaf het titelblad met 144 plaatjes om in te plakken.

Prijs f. 1,95.

Kenmerken

Gekartonneerd kwartoalbum (23 x 30 cm papiermaat) met dik achterplat en dun voorplat, gebonden met een plastic spiraal. Op de achterzijde staan 40 seinvlaggen. Na titelpagina, inhoud en voorwoord begint de tekst op pagina 5. Dit album telt 8 hoofdstukken. Achterin volgen een pagina met ontwikkelingen in de scheepsbouw van 1670 tot 1960, een pagina met de vloot van de Nederlandse redersvereniging in 1960, en de lijst van de plaatjes.

De opmaak is als bij het vorige album, maar de zwarte ondergrondkleur, die dan al weer uit de mode is, is weggelaten. Het streepjeskader rond de plaatjes is vervangen door getrokken kaders ter breedte van de hele tekstkolom, dus veel groter dan de plaatjes en daarbinnen inplakhoekjes die te krap bemeten zijn.

In dit album komen geen kartonnen plaatjes meer voor; deze zijn vervangen door echte losse plaatjes van stijf wit papier. Uitknippaatjes komen wel nog steeds voor.

De plaatjes in dit album laten meer schepen door de eeuwen heen zien, afgewisseld met havens e.d. Naerebout geeft nu nog zwaardere kleurtonen, zoals in zijn zelfstandige vrije werk. De meer schetsmatige pentekeningen in dit boek zijn niet gemaakt door Naerebout maar door de onbekende Sie How Tjong.

De plaatjes in dit album zijn doorlopend genummerd 127 – 270. Op de achterkant staat het nummer en de titel en informatie over de verkrijgbaarheid van de laatste twee albums.

Inhoud

Na de open deur "Wij leven in een tijd van enorme technische vooruitgang" start Bovens met een overzicht van de scheepvaart vanaf circa 5 eeuwen terug. In het tweede hoofdstuk begint de geschiedenis van de stoomboot, die zo'n tweehonderd jaar geleden begon en waarvan de eerste ons land bezocht in 1816. In het derde hoofdstuk worden de stoombootjes stoomschepen, in het vierde hoofdstuk gevolgd door de introductie van de "vuurboot" in Nederland. In het vijfde hoofdstuk wordt weer de toepassing in de oorlogsvloot behandeld.

Het zesde hoofdstuk – misschien voor de huidige lezer het meest interessante – maakt een ommetje langs een aantal vreemde vaartuigen, waarvan er veel na een proefvaart al afgedankt zijn. In het zevende hoofdstuk wordt de ontwikkelingslijn weer opgepakt met de rol van de verbrandingsmotor. In het laatste hoofdstuk wordt een blik op de toekomst geworpen waarin naar het idee van een halve eeuw geleden ook de atoomaandrijving een belangrijke rol zal gaan spelen. Dit hoofdstuk eindigt met een tekening van de geruchtmakende atoomonderzeeër 'Nautilus'.

De eerste stoomboot die ons land aandeed was een raderboot. De scheepsschroef voor mechanische aandrijving werd pas later ontwikkeld.

De Engelse raderboot 'Defiance', die in 1816 onder grote belangstelling een bezoek aan ons land bracht, had een machine van 12 pk. Het schip bezocht Rotterdam en Amsterdam.